

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

CJMZD23C0T04

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 32

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 1–5

TEXT 1

(1) Po srpnové invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa se veškeré naděje na svobodnější život definitivně rozplynuly. Ačkoli několik let poté na mezinárodní konferenci v Helsinkách Československo podepsalo, že bude respektovat základní lidská práva svých občanů, realita byla jiná. Během období normalizace byla lidská práva systematicky potlačována, což vedlo k sepsání manifestu označovaného jako *****, jehož prostřednictvím dali disidenti najevo nesouhlas s **totalitními praktikami**. Vedení KSČ zareagovalo pohotově: zorganizovalo akci, při níž umělci svým podpisem na prohlášení, známém jako *****, vyjádřili loajalitu komunistickému režimu.

(2) Bouřlivou atmosféru té doby přibližuje reportáž Václava Havla, jejíž fragment byl nalezen až v roce 2017, a to v pozůstalosti Havlova blízkého přítele. Na 42 strojopisných stranách tohoto reportážního textu jsou zmíněny okolnosti vzniku **občanské iniciativy**, která kritizovala porušování helsinských dohod, především zde ale Havel popisuje výslechy, jimž byl podroben, a první týdny v ruzyňském vězení.

Reportáž nese typický havlovský rukopis: dlouhá, nikoli však šroubovaná souvětí, duchaplné pointy a neodmyslitelný humor. Například situace, kdy se disidenti snaží ujet vozům StB, je líčena s nadhledem, přestože v **závěrečném finále** této legendární honičky po pražské Hanspaulce byli Václav Havel s přáteli zatčeni: *Podobalo se to scéně z kriminálního filmu: kolemjdoucí pravděpodobně měli dojem, že jde o natáčení, neboť uprostřed chumlu mohli vidět známou tvář Pavla Landovského. Když nás odváželi do Bartolomějské (sídlo Státní bezpečnosti, kde byl Václav Havel vyslýchán – pozn. red.), pomyslel jsem si: To nám ten boj za lidská práva pěkně začíná...*

Kromě zmíněné akční scény přináší text zejména působivou výpověď o duševním rozpoložení člověka, jenž míří do vězení, a o jeho **ambivalentních pocitech**. Michael Žantovský, autor Havlovy biografie, vydané v roce 2014, považuje nalezenou reportáž za brilantní text. Podle něj snese srovnání s tím nejlepším, co proslulý dramatik napsal.

(www.lidovky.cz, upraveno)

TEXT 2

Spojení slov významově blízkých (např. *egoistický sobec* či *jedinečný unikát*) se označuje jako **pleonasmus**. V neuměleckém textu jsou pleonasmy zpravidla považovány za nevhodné, protože některá jejich část je z hlediska významu nadbytečná.

(CZV)

max. 2 body

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), či nikoli (N).

	A	N
1.1 Autorem Havlova životopisu vydaného v roce 2014 je Michael Žantovský.	☒	☐
1.2 Nalezený fragment reportáže byl napsán během prvního týdne Havlova věznění v Ruzyni.	☐	☒
1.3 Osoba, v jejíž pozůstalosti byl nalezen fragment Havlovy reportáže, se přátelila s Václavem Havlem.	☒	☐
1.4 Jedním z typických znaků stylu, kterým psal Václav Havel, je používání neprirozeně přetížených a komplikovaných souvětí zakončených pointou.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

- 2 **Vypište z první části TEXTU 1 tři přídavná jména, která jsou v textu užitá ve stejném pádě jako slovo *duševní* v úseku *výpověď o duševním rozpoložení*.**

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného přídavného jména, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Řešení a zdůvodnění

Slovo *duševní* je v citovaném úseku užitó v 6. pádě, správným řešením úlohy jsou tedy slova: **srpnové, mezinárodní, známém.**

1 bod

- 3 **Na každé ze dvou vynechaných míst (*****) v TEXTU 1 patří název určitého dokumentu. Ve které z následujících možností jsou uvedeny oba správné názvy?**

- A) Charta 77 – Anticharta
- B) Dva tisíce slov – Charta 77
- C) Charta 77 – Dva tisíce slov
- D) Dva tisíce slov – Anticharta

Zdůvodnění

Názvem Charta 77 je označován dokument zveřejněný roku 1977, kterým disidenti (např. V. Havel, J. Patočka, P. Kohout, L. Vaculík) dali v době normalizace (tj. v době po srpnové invazi v roce 1968) najevo nesouhlas s totalitními praktikami. Tzv. Anticharta je dokumentem z roku 1977, kterým se komunistická strana vymezila proti Chartě 77 a jejím signatářům.

Manifest Dva tisíce slov byl klíčovým dokumentem pražského jara, který napsal Ludvík Vaculík a který byl vydán v červnu 1968 (tj. před obdobím normalizace).

1 bod

- 4 **Které z následujících slovních spojení je v kontextu TEXTU 1 pleonasmem?**

(Posuzovaná slovní spojení jsou v TEXTU 1 vyznačena tučně. Úlohu řešte na základě informací uvedených v TEXTU 2.)

- A) totalitní praktiky
- B) občanská iniciativa
- C) závěrečné finále
- D) ambivalentní pocity

Zdůvodnění

Slovo *finále* znamená *závěrečná, rozhodující část něčeho*, slovní spojení *závěrečné finále* lze tedy považovat za pleonasmus. Ostatní posuzovaná slovní spojení znaky pleonasmu nevykazují.

5 Která z následujících možností vystihuje úsek podtržený v TEXTU 1?

- A) Jde o citaci z Havlova reportážního textu, do níž je vložena upřesňující poznámka redakce.
- B) Jde o citaci z Havlova reportážního textu, do níž je vložena upřesňující poznámka adresovaná redakci.
- C) Jde o komentář autora TEXTU 1 k jedné pasáži Havlovy reportáže, přičemž do tohoto komentáře je vložena upřesňující poznámka redakce.
- D) Jde o komentář autora TEXTU 1 k jedné pasáži Havlovy reportáže, přičemž do tohoto komentáře je vložena upřesňující poznámka adresovaná redakci.

Zdůvodnění

Na pasáž, v níž je zmíněna honička disidentů s StB, tematicky navazuje úsek označený kurzivou. Je zřejmé, že tento úsek psal přímý účastník honičky, což dokazuje např. věta *když nas odváželi do Bartolomějské*. Z kontextu a grafické úpravy textu vyplývá, že tímto účastníkem (a tedy i autorem posuzovaného úseku) je Václav Havel. Do citace Havlova textu je vložena poznámka redakce (*pozn. red.*) adresovaná čtenářům, v níž je vysvětleno pojmenování Bartolomějská.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 6

Vážená paní Smutná,

reaguji na Váš dotaz[1] ohledně zastřešení balkonu. Kvůli množství rozpracovaných zakázek[2] bohužel nejsme v současné době schopni Vaším požadavkům vyhovět. Jakmile se nám nějaký termín uvolní[3] pan Šikovný, který má na starosti menší zakázky, Vás bude kontaktovat prostřednictvím e-mailu.

S pozdravem[4]

Hana Ochotná

1 bod

6 Kam je nutné doplnit čárku, aby byl výchozí text pravopisně správný?

- A) na místo označené [1]
- B) na místo označené [2]
- C) na místo označené [3]
- D) na místo označené [4]

Zdůvodnění

Poslední souvětí textu se skládá ze tří vět: z úvodní vedlejší věty (*Jakmile se nám nějaký termín uvolní*), z věty hlavní, rozdělené do dvou částí (*pan Šikovný – Vás bude kontaktovat prostřednictvím e-mailu*), a věty vedlejší vložené do věty hlavní (*který má na starosti menší zakázky*). Úvodní vedlejší věta musí být oddělena čárkou od první části věty hlavní.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 7

Tvorba spisovatelů, pro něž se vžilo označení ***** , byla ovlivněna myšlenkami anarchismu a antimilitarismu. Umělci se vymezovali proti konvencím a maloměšťačtví, chtěli odstranit propast mezi uměním a obyčejným životem. Mezi známé představitele této generace patří Fráňa Šrámek (autor sbírky *Modrý a rudý*) nebo ***** (autor poemy *Milá sedmi loupežníků* či novely *Krysař*).

(Česká literatura od počátků k dnešku, upraveno)

1 bod

7 Na vynechaná místa (*****) ve výchozím textu je nutné doplnit dvě informace:

- správné označení určité generace umělců;
- správné jméno spisovatele.

Ve které z následujících možností jsou uvedeny obě tyto chybějící informace?

- A) generace buřičů – Viktor Dyk
- B) generace buřičů – Jiří Wolker
- C) generace beatníků – Viktor Dyk
- D) generace beatníků – Jiří Wolker

Řešení

Autorem poemy *Milá sedmi loupežníků* (1906) a novely *Krysař* (1915) je **Viktor Dyk**, příslušník tzv. **generace buřičů**.

max. 3 body

8 Přiřadte ke každému heslu (8.1–8.3) typ slovníku, z něhož heslo pochází (A–E).

(Každou možnost z nabídky A–E lze přiřadit maximálně jednou.)

Vysvětlivky: *neologismus* – novotvar; *frazologie* – věda zabývající se frazémy (rčeními, příslovími aj.); *etymologie* – věda zabývající se původem, vývojem a příbuzností slov

8.1 **lampa**, *lampička*, *lampový*, *lampář*. Přes něm. *Lampe* z fr. *lampe* a to z lat. *lampas* (svítilna, světlo) z ř. *lampás* tv. od *lám-pō* (svítím, zářím). Srov. ↓ *lampion*, ↓ *laterna*. _____

8.2 **kopec** **1.** vrch, pahorek, vyvýšenina ♦ údolí, dolina, kotlina **2.** svah **3.** *hovor.* hromada, kupa, halda **4.** *přen. hovor.* fůra, (neutr.) mnoho, hodně, spousta ♦ málo, troška, drobet, špetka _____

8.3 **čengličtina** -y ž. **1.** *angličtina* užívaná českými mluvčími, po českém způsobu, s českými (výslovnostními ap.) prvky: věta „I think I sing“ vyzní v čengličtině jako „aj sink aj sink“ **2.** *čeština smíšená s angličtinou*: věty v čengličtině na internetových stránkách _____

- A) slovník zkratek
- B) slovník neologismů
- C) frazeologický slovník
- D) etymologický slovník
- E) slovník synonym a antonym

Řešení a zdůvodnění

8.1 D)

heslo popisuje původ a vývoj slova *lampa*, uvedena jsou také slova příbuzná (*lampička, lampový, lampář*)

8.2 E)

heslo uvádí ke čtyřem významům slova *kopec* (1., 2., 3. a 4.) synonyma, u významů 1. a 4. jsou za symbolem ♦ uvedena také antonyma

8.3 B)

heslo uvádí definice dvou významů neologismu *čengličtina*, vzniklého ze spojení slov *čeština* (popř. *český*) a *angličtina*

Alternativám A) a C) neodpovídá žádné z posuzovaných hesel.

3 body

9 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Prohlásila, že pro tak nadějně děvče jako já je to naprosto nevhodná společnost. Rodiče se jí nakonec rozhodli neodporovat a slavnostně odpřísáhli, že mě tedy do gymnázia pošlou, a táta mi před ní řekl temným hlasem: „Lenù, neopovažuj se ještě promluvit s tím Pasqualem Pelusem.“

B) Když se učitelka, spokojená s jejich příslibem, s mými rodiči veledůležitě loučila, při odchodu zvolala: „Na tohle děvče ještě budeme velice pyšní.“

C) Nabídla se, že sežene knihy, které budu potřebovat. Taky sdělila tátovi (přitom se ale přísně dívala na mě), že mě viděla o samotě s Pasqualem Pelusem.

D) Učitelka Olivierová se k nám ten den odpoledne dostavila bez ohlášení, což mámu naprosto vykolejilo. Táta zarytě mlčel. Dobrou hodinu se je Olivierová snažila přesvědčit, ať mě zapíší na klasické gymnázium.

E) Máma pak celý večer běsnila, že teď mě do té školy pro panstvo budou muset poslat stůj co stůj, jinak by jí ta otravná Olivierová nedala pokoj, a táta zas vyhrožoval, že mi zpřeráží obě nohy, jestli se dozví, že jsem se znovu sešla s Pasqualem.

(E. Ferrante, *Geniální přítelkyně*, upraveno)

Řešení

9.1 D)

9.2 C)

9.3 A)

9.4 B)

9.5 E)

D) Učitelka Olivierová se k nám ten den odpoledne dostavila bez ohlášení, což mámu naprosto vykolejilo. Táta zarytě mlčel. Dobrou hodinu se je Olivierová snažila přesvědčit, ať

mě zapíšíou na klasické gymnázium. **C)** Nabídla se, že sežene knihy, které budu potřebovat. Taky sdělila tátovi (přítom se ale přísně dívala na mě), že mě viděla o samotě s Pasqualem Pelusem. **A)** Prohlásila, že pro tak nadějně děvče jako já je to naprosto nevhodná společnost. Rodiče se jí nakonec rozhodli neodporovat a slavnostně odpřísáhli, že mě tedy do gymnázia pošlou, a táta mi před ní řekl temným hlasem: „Lenù, neopovažuj se ještě promluvit s tím Pasqualem Pelusem.“ **B)** Když se učitelka, spokojená s jejich příslibem, s mými rodiči veledůležitě loučila, při odchodu zvolala: „Na tohle děvče ještě budeme velice pyšní.“ **E)** Máma pak celý večer běsnila, že teď mě do té školy pro panstvo budou muset poslat stůj co stůj, jinak by jí ta otravná Olivierová nedala pokoj, a táta zas vyhrožoval, že mi zpřeráží obě nohy, jestli se dozví, že jsem se znovu sešla s Pasqualem.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 10

proklít	zabal	klíčit	zanikl
sloupl	ukrýt	postřehl	obrat
narůst	sál	pást	jedl

max. 2 body

10 Vypište z výchozího textu dvě slova, u nichž nelze bez kontextu rozhodnout, zda jde o spisovný tvar slovesa, či spisovný tvar podstatného jména.

Slova posuzujte pouze z hlediska současné češtiny. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Řešení a zdůvodnění

Správným řešením jsou slova:

- **sál** – může být jak tvarem slovesa *sát* (tj. *vtahovat do sebe ústy*), tak tvarem podstatného jména *sál* (tj. *velká prostorná místnost*);
- **obrat** – může být jak tvarem slovesa *obrat* (tj. *odstranit z povrchu, otrhat, okrást*), tak tvarem podstatného jména *obrat* (tj. *obrácení, zvrát, fráze*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 11–16

Nakonec Diona vyhodili z práce. Důvody výpovědi byly dost nekonkrétní: zkracování úvazků, reorganizace... Já si ale myslím, že to bylo kvůli těm dosud neobjasněným vraždám tří mužů z naší vesnice. Každopádně Dion se tím vůbec netrápil. Rozhodl se totiž stát překladatelem Williama Blakea.

***** toho se Dion taky pustil do vlastního vyšetřování, a není se čemu divit. Všichni jsme doufali, že nalezení nového důkazu povede k rychlému vyřešení série vražd. Věděli jsme, že všechny tři oběti zemřely po úderu do hlavy nějakým těžkým předmětem. Klidně to mohla být větev. Pak by ale patolog našel zbytky kůry, **které** by zůstaly na kůži zavražděných. Spíš to tedy vypadalo na něco s hladkým povrchem. Na místě činu se rovněž našlo stopové množství zvířecí krve, pravděpodobně srnčí.

Dion byl zastáncem hypotézy, že šlo o obchodní spory. Důkazy mluvily jasně: náčelník policie se onoho večera vracel od podnikatele Vepřeka, který mu dal úplatek.

„Vepřek chtěl asi peníze zpátky, tak náčelníka dohnal a něčím ho fláknul,“ tvrdil Dion.

„Ale kdo pak zabil Vepřeka? Předseda?“ spekoval soused Mátoha.

Diskutovali jsme dlouho. Zásadní roli v případě patrně hrály špinavé kšefty toho lumpa Vepřeka. ***** pokud vážně vraždil předseda, tak kdo zabil jeho? Třeba je do té věci namočený i někdo od policie, a proto se vyšetřování tak vleče.

O své teorii, že smrt tří vášnivých lovců způsobily srny, které tak pomstily své zabitě druhy, jsem už nemluvila. Stejně by se mi smáli. Lidé jsou schopni pochopit jen to, co se jim nacpe do hlavy. Představa spiknutí venkovských papalášů, zkorumpovaných a bez jakékoli morálky, odpovídala tomu, o čem nás denně s radostí informují média, zejména pak televize. **Ta** se ale zvířaty obvykle nezabývají. Ledaže by ze zoo utekl tygr.

(O. Tokarczuková, *Svůj vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých*, upraveno)

max. 2 body

11 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
11.1 Každá ze tří obětí sériového vraha byla nalezena v tratolišti zvířecí krve.	☐	☒
11.2 Tři muži z jedné vesnice byli zavražděni dříve, než Diona propustili z práce.	☒	☐
11.3 Dion zastával hypotézu, že náčelník policie byl zavražděn, protože zjistil, že podnikatel Vepřek bere úplatky.	☐	☒
11.4 Jedna z vyšetřovacích verzí, která zvažovala jako vražednou zbraň těžký předmět s hladkým povrchem, byla pod tíhou důkazů nakonec zamítnuta.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

12 Které z následujících tvrzení o dvou slovesech podtržených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) První sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Zločince povede k soudu policista*, druhé sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Lem její sukňě se vleče po zemi*.
- B) První sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Zločince povede k soudu policista*, druhé sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Prodej nemovitosti se vleče už dva roky*.
- C) První sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Tento experiment jistě povede k průlomů v našem bádání*, druhé sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Lem její sukňě se vleče po zemi*.
- D) První sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Tento experiment jistě povede k průlomů v našem bádání*, druhé sloveso má v textu stejný význam jako ve větě *Prodej nemovitosti se vleče už dva roky*.

Zdůvodnění

Sloveso *vést* je ve výchozím textu užito ve významu *mít něco za následek* – stejný význam má také ve větě *Tento experiment jistě povede k průlomů v našem bádání*. Sloveso *vléct se* je ve výchozím textu užito ve významu *časově se prodlužovat, táhnout se* – stejný význam má také ve větě *Prodej nemovitosti se vleče už dva roky*.

13 Na každé ze dvou vynechaných míst (***) ve výchozím textu je nutné doplnit jedno slovo tak, aby příslušný větný celek byl gramaticky správný a v daném kontextu smysluplný. Ve které z následujících možností jsou uvedena obě tato slova?**

- A) Kromě – Až
- B) Kromě – Jenže
- C) Navzdory – Až
- D) Navzdory – Jenže

Zdůvodnění

Na první vynechané místo v textu patří předložka *kromě*, která má vazbu s 2. pádem a v příslušném větném celku vyjadřuje návaznost na předcházející odstavec (Dion se rozhodl stát překladatelem a kromě toho se taky pustil do vlastního vyšetřování). Na druhé vynechané místo patří částice *jenže*, která v textu zpochybňuje předchozí tvrzení, že vrahem podnikatele Vepřeka je předseda.

14 Které z následujících tvrzení o dvou zájmenech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) První zájmeno odkazuje ke slovu *kůry*, druhé zájmeno odkazuje ke slovu *média*.
- B) První zájmeno odkazuje ke slovu *kůry*, druhé zájmeno odkazuje ke slovu *televize*.
- C) První zájmeno odkazuje ke slovu *zbytky*, druhé zájmeno odkazuje ke slovu *média*.
- D) První zájmeno odkazuje ke slovu *zbytky*, druhé zájmeno odkazuje ke slovu *televize*.

Zdůvodnění

Zájmeno *keré* je v textu užito v množném čísle a odkazuje ke slovu *zbytky*. Pokud by zájmeno odkazovalo ke slovu *kůry*, musel by být užit tvar jednotného čísla, a to jak u zájmena, tak u slovesa *zůstat* (*zbytky kůry, která by zůstala*).

Zájmeno *ta* je v textu užito v množném čísle a odkazuje ke slovu *média*. Pokud by zájmeno odkazovalo ke slovu *televize*, muselo by být užito v jednotném čísle i sloveso *nezabývat se* (*Ta se ale zvířaty obvykle nezabývá*).

1 bod

15 Které z následujících tvrzení odpovídá výchozímu textu?

- A) Vypravěčem je postava, jejíž jméno je ve výchozím textu uvedeno.
- B) Vypravěčem je postava, jejíž jméno není ve výchozím textu uvedeno.
- C) Vypravěčem není žádná z postav, jeho jméno je však ve výchozím textu uvedeno.
- D) Vypravěčem není žádná z postav, jeho jméno tedy není ve výchozím textu uvedeno.

Zdůvodnění

Výchozí text je vyprávěn v *ich*-formě, což dokládají např. úseky *já si ale myslím, všichni jsme doufali, diskutovali jsme dlouho, o své teorii jsem už nemluvila*. Vypravěč se tedy účastní děje, je jednou z postav příběhu. Na základě použití ženského rodu lze usuzovat, že vypravěčem je žena, její jméno ovšem není v textu uvedeno.

1 bod

16 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu se nevyskytuje žádný expresivní jazykový prostředek?

- A) něčím ho fláknul
- B) hrály špinavé kšefty
- C) tři oběti zemřely po úderu
- D) spiknutí venkovských papalášů

Zdůvodnění

V posuzovaných úsecích se vyskytují tyto expresivní jazykové prostředky:

- *fláknul* (expresivní slovo s významem *uhodit, praštit*);
- *špinavý* (slovo je v textu užito ve významu *nečestný, nepoctivý* – v tomto významu je expresivní);
- *kšefty* (slovo je v textu užito ve významu *zištné, nečestné jednání* – v tomto významu je expresivní);
- *papaláš* (expresivní slovo s významem *vysoký stranický funkcionář, vysoký úředník*).

17 Která z následujících vět není zapsána pravopisně správně?

- A) Milanovy znalosti jsou skutečně ohromující.
 B) S nadšením přečetla všechny Svěrákovy povídky.
 C) Ve všech kategoriích nakonec zvítězili Martinovi psi.
 D) Sourozence **Svobodovi** jsem už nějakou dobu neviděl.

Zdůvodnění

Přídavné jméno *Svobodův* se skloňuje podle vzoru *otcův* a ve větě rozvíjí podstatné jméno rodu mužského životného užití ve 4. pádě čísla množného.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 18–22

(1) Zájem o polární kraje projevovali lidé už od pradávna. Svědčí o tom například kniha *Inventio Fortunata*, v níž neznámý autor líčí cestu k severnímu pólu, kterou **kolem roku 1360 podnikl jeden františkánský mnich.**

(2) Zmíněné dílo, ve své době velmi populární, obsahovalo mimo jiné pasáž, v níž byl zobrazen sever Země: podle autora cestopisu se tam setkávají vody čtyř světových oceánů a vytvářejí vír, z jehož středu ční magnetická skála – severní pól. V době renesance se tímto popisem inspirovali při tvorbě svých map někteří kartografové. Sdíleli všeobecné přesvědčení, že je možné nebezpečnou oblastí severních vod překonat, přestože je v létě plná plovoucích krách a v zimě zamrzá docela. Věřili, že bude-li loď mířit stále na sever, dostane se na volné moře, po němž se dá doplout třeba až do Číny.

(3) Tato teorie zaujala koncem 16. století Willema Barentse, když se snažil najít vhodnější trasu pro obchodní loď. ***** Plavba z Evropy na Dálný východ by se **ale** podstatně zkrátila, pokud by se dalo plout **podél** severního pobřeží Eurasie. Barents se sice dostal až k souostroví Nová země, nicméně drsné podmínky v polárních krajích ho donutily se vrátit. Na jeho odkaz navázali další mořeplavci. Vitus Bering našel roku 1728 průliv mezi asijským a severoamerickým kontinentem, ani on **však** vytčeného cíle nedosáhl. Obeplovat severní pobřeží Eurasie se poprvé podařilo teprve o 150 let později. Tím šťastným byl Adolf Nordenskjöld a trasa, po níž plul, se nazývá Severní mořská cesta.

Severní mořská cesta je průjezdná maximálně čtyři měsíce v roce. Nákladní loď ovšem musí mít doprovod ledoborců, které jim razí cestu. Taková přeprava je dost nákladná, proto poptávka po ní není vysoká. Většina dopravců preferuje delší, zato celoročně přístupnou cestu Suezským průplavem. Možná ale časem tento názor přehodnotí – svou roli mohou sehrát změny klimatu i nestabilní ceny energií.

(radiozurnal.rozhlas.cz; www.e15.cz; www.hedvabnastezka.cz, upraveno)

max. 2 body

18 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
18.1 Adolf Nordenskjöld plul po trase, která se nazývá Severní mořská cesta, v 2. polovině 19. století.	☒	☐
18.2 Jediným důvodem, proč je přeprava nákladu Severní mořskou cestou drahá, je malá poptávka po těchto službách.	☐	☒
18.3 Autorem cestopisu <i>Inventio Fortunata</i> je františkánský mnich, který se jako první člověk v historii dostal až na severní pól.	☐	☒

18.4 Pasáž z díla Inventio Fortunata, v níž byl popsán sever Země, se v období renesance stala inspirací pro některé tvůrce map.

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

19 Ve které z následujících možností je uveden syntakticky bezchybný větný celek, který patří na vynechané místo (*****) ve výchozím textu?

- A) Cesta za čínským či japonským zbožím vedoucí okolo jihu Afriky, která totiž byla velmi dlouhá.
- B) Cesta za čínským či japonským zbožím vedoucí okolo jižního cípu Afriky byla totiž velmi dlouhá.
- C) Cestou za čínským či japonským zbožím vedoucím okolo jihu Afriky, která totiž byla velmi dlouhá.
- D) Cestou za čínským či japonským zbožím vedoucím okolo jižního cípu Afriky byla totiž velmi dlouhá.

Zdůvodnění

Pouze věta *Cesta za čínským či japonským zbožím vedoucí okolo jižního cípu Afriky byla totiž velmi dlouhá* nevykazuje žádné syntaktické nedostatky, navíc svým významem vhodně navazuje na předchozí souvětí.

Ostatní větné celky nedostatky vykazují, a to:

- v alternativách A) a C) chybí přísudek v hlavní větě;
- alternativy C) a D) obsahují jednak chybně užitý tvar *cestou*, jednak chybně užitý tvar *vedoucím*.

1 bod

20 Které z následujících tvrzení o větě podtržené ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Z této věty jednoznačně vyplývá, že časem určitý názor přehodnotí většina, neboť *přehodnotí* je vždy pouze tvarem jednotného čísla.
- B) Z této věty jednoznačně vyplývá, že časem určitý názor přehodnotí dopravci, neboť *přehodnotí* je vždy pouze tvarem množného čísla.
- C) Nelze jednoznačně určit, zda *přehodnotí* je v této větě tvarem jednotného čísla a vztahuje se ke slovu *většina*, či tvarem množného čísla a vztahuje se ke slovu *dopravci*.
- D) Nelze jednoznačně určit, zda *přehodnotí* je v této větě tvarem jednotného, či množného čísla, toto sloveso se však prokazatelně nevztahuje ani ke slovu *většina*, ani ke slovu *dopravci*.

Zdůvodnění:

Posuzovaná věta obsahuje nevyjádřený podmět a přísudek *přehodnotí*. Protože slovesný tvar *přehodnotí* může být tvarem jak 3. osoby čísla jednotného, tak 3. osoby čísla množného, nelze jednoznačně určit, zda nevyjádřeným podmětem je slovo *většina* užitá v předchozí větě v jednotném čísle (*většina přehodnotí*), nebo slovo *dopravci* užitá v předchozí větě v množném čísle (*dopravci přehodnotí*).

21 Které z následujících tvrzení o čtyřech slovech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

(Při vzájemné záměně posuzovaných slov musí příslušné větné celky zůstat smysluplné a jejich význam musí zůstat zachován.)

- A) Vzájemně zaměnitelnými synonymy jsou v textu pouze slova *ale* a *však*.
- B) Vzájemně zaměnitelnými synonymy jsou v textu pouze slova *kolem* a *podél*.
- C) Slova *ale* a *však* jsou v textu vzájemně zaměnitelnými synonymy, totéž platí i pro slova *kolem* a *podél*.
- D) Slova *ale* a *však* nejsou v textu vzájemně zaměnitelnými synonymy, totéž platí i pro slova *kolem* a *podél*.

Zdůvodnění

- Slovo *kolem* v textu vyjadřuje *přibližnost časového údaje (kolem roku 1360)*, v daném kontextu tedy není synonymem slova *podél* užitého ve významu *po délce něčeho, vedle, podle*.
- Spojky *ale* a *však* v daném kontextu spojují věty, které si svým významem odporují, a jsou vzájemně zaměnitelnými synonymy: *plavba z Evropy na Dálný východ by se však podstatně zkrátila; ani on ale vytčeného cíle nedosáhl*.

max. 2 body

22 V druhé části výchozího textu se vyskytují dvě podstatná jména v chybně užitém tvaru. Najděte je a napište je v takovém tvaru, v němž mají být užitá, aby byl text gramaticky správný.

Akceptovány budou pouze spisovné a bezchybně zapsané tvary slov. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného podstatného jména, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Řešení a zdůvodnění

Správným řešením jsou tvary:

- **oblast** (podstatné jméno *oblast* musí být v textu užit ve 4. pádě, protože závisí na slovese *překonat*, které s tímto pádem vyžaduje vazbu);
- **ker** (podstatné jméno *kra* musí být v textu užit v 2. pádě, protože závisí na přídavném jméně *plný*, které s tímto pádem vyžaduje vazbu).

max. 2 body

23 Rozhodněte o každém z následujících souvětí, zda je zapsáno pravopisně správně (A), či nikoli (N).

	A	N
23.1 Ztrouchnivělé stromy se zřítily na rodinný dům, protože je vyvrátily silné poryvy větru.	☒	☐
23.2 Dokud se mi nepotvrdila alergie na bílkovinu kravského mléka, <i>kozy</i> sýr jsem si nikdy nekoupil.	☐	☒
23.3 Naši přátelé uspořádali večírek s povinnými <i>kostými</i> , jehož tématem byly oblíbené postavy z filmů.	☐	☒

23.4 Předvolební plakáty informovaly voliče, že o víkendu do města dorazí jedna z nejmóraznějších tváří opozice.

Zdůvodnění

- Přídavné jméno *kozí* se skloňuje podle vzoru *jarní*.
- Podstatné jméno *kostým* se skloňuje podle vzoru *hrad*.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 24–27

TEXT 1

<p>(1) Malinkej člověk padá zas a zas.
<u>Ta země matička,</u>
<u>jak ta s ním nakládá!</u>
Von padá na nosík,
von padá na záda,
von padá o stýblo,
von padá o kaluže.
Kterýmžto padáním
se proměňuje v muže.</p> <p>(2) Vyroste z košilky
a škobrtne jen zřídka.
To dyž ho ošídí ta lasička, ta Lidka,
nějakej přechodník
anebo panák lihu.
Už zvládnul zemskou tíhu,
mládenec!
S rukama v kapsách
po světě se klátí
a propasti jsou pro něj čirej hec,
že naučil se vůbec nepadati.</p> | <p>(3) No ale právě dyž to nejlíp umí,
dyž nohy nehlídá
a v hlavince mu zněj
vznešený myšlenky
jak ňáký hvězdný splavy,
najde se kamínek,
najde se beznaděj,
<u>zašeptá horečka</u>
<u>či suchý stýblo trávy,</u>
von padne a už nevstane.
Trošku se zaprášilo.</p> <p>A velkej bude světa soud,
esli směl takhle upadnout
a jaký to s ním bylo.</p> |
|--|---|

(J. Kainar, *Jaký to s ním bylo*)

TEXT 2

Nespisovné slovo s **protezí** (proteze = přidání souhlásky před počáteční samohlásku slova) se vyskytuje např. v nářečním slovním spojení *hu nás doma*.

(CZW)

1 bod

24 Tvzení č. 1: Čím méně pádů člověk v dětství zažije, tím dříve dospěje.

Tvrzení č. 2: Nejhorší pád přijde ve chvíli, kdy si člověk začne dávat na vše pozor.

Odpovídá alespoň některé z výše uvedených tvrzení TEXTU 1?

- A) TEXTU 1 odpovídá pouze tvrzení č. 1.
- B) TEXTU 1 odpovídá pouze tvrzení č. 2.
- C) TEXTU 1 odpovídá každé z těchto tvrzení.
- D) TEXTU 1 neodpovídá žádné z těchto tvrzení.

Zdůvodnění

- V textu se píše o tom, že člověk dospěje díky tomu, že zažívá četné pády, a nikoli naopak: *Malinkej člověk padá zas a zas. (...) Kterýmžto padáním se proměňuje v muže.*
- V textu se píše o tom, že nejhorší pád přijde v okamžiku, kdy člověk přestane dávat pozor: *No ale právě dyž to nejlíp umí, dyž nohy nehlídá (...) padne a už nevstane.*

1 bod

25 Ve které z následujících možností je uvedeno nespisovné slovo s protezí?

(Posuzovaná slova jsou v TEXTU 1 vyznačena tučně. Úlohu řešte na základě informací uvedených v TEXTU 2.)

- A) von
- B) dyž
- C) anebo
- D) zněj

Zdůvodnění

Jediným nespisovným slovem s protezí je zájmeno *von* – souhláska *v* je přidána před počáteční samohlásku zájmena *on*. Slova *dyž* a *zněj* jsou sice nespisovná, není v nich ale přítomna proteze: slovo *dyž* vzniklo vypuštěním počáteční souhlásky ze spojky *když*, slovo *zněj* je nespisovným tvarem slovesa *znít*. Slovo *anebo* je spisovné.

1 bod

26 Které z následujících tvrzení o dvou úsecích podtržených v TEXTU 1 je pravdivé?

(Každý z posuzovaných úseků se skládá ze dvou veršů.)

- A) Personifikace se uplatňuje v každém z těchto úseků.
- B) Personifikace se neuplatňuje v žádném z těchto úseků.
- C) Personifikace se uplatňuje pouze v úseku podtrženém v první části textu.
- D) Personifikace se uplatňuje pouze v úseku podtrženém ve třetí části textu.

Zdůvodnění

Personifikace je básnický prostředek připisující neživým předmětům, zvířatům či rostlinám specificky lidské city, myšlení nebo jednání, např. *slunce se smálo*. V prvním podtrženém úseku je země nazývána matičkou, dostává tedy roli typickou pro člověka. Je zde také uvedeno, že s malým člověkem nějak *nakládá*, což je činnost spojená s vědomým rozhodnutím. V druhém podtrženém úseku horečka nebo suché stéblo trávy *zašeptají*, projevují se tedy způsobem typickým pro člověka.

1 bod

27 Vypište z druhé části TEXTU 1 neslabičnou předložku vyjadřující umístění uvnitř nějakého prostoru.

Řešení a zdůvodnění

Správným řešením je předložka **v**, která vyjadřuje *umístění uvnitř nějak ohraničeného prostoru* (v daném kontextu jde o prostor kapes).

28 Přiřadte k jednotlivým dvojicím autorů (28.1–28.4) příslušné tvrzení (A–F).

(Každou možnost z nabídky A–F lze přiřadit maximálně jednou.)

- 28.1 Edgar Allan Poe – Daniel Defoe _____
- 28.2 Lev Nikolajevič Tolstoj – Victor Hugo _____
- 28.3 Jules Verne – Anton Pavlovič Čechov _____
- 28.4 Walter Scott – Johann Wolfgang Goethe _____
- A) První autor, považovaný za zakladatele literatury fantasy, tvořil zejména v 1. polovině 20. století; druhý autor, známý představitel osvícenství, se ve svých dílech zabývá především sociální problematikou.
- B) První autor, považovaný za zakladatele vědeckofantastické literatury, tvořil zejména v 2. polovině 19. století; v tomto období byl literárně činný i druhý autor, proslulý svými dramaty s oslabenou dějovostí.
- C) První autor, považovaný za zakladatele detektivního a hororového žánru, byl literárně činný v 1. polovině 19. století; druhý autor proslul románem vydaným v 1. polovině 18. století, jehož ústřední hrdina se stane trosečníkem.
- D) První autor, čelný představitel romantismu, je známý především díky svým historickým románům; druhý autor, představitel preromantického hnutí, napsal román v dopisech, jehož hrdina po prožitém utrpení spáchá sebevraždu.
- E) První autor, čelný představitel realismu, napsal psychologický román, jehož hrdina Raskolnikov spáchá bez výčitek vraždu; druhý autor napsal v 2. polovině 19. století román z městské periferie, v němž je zachycen vliv alkoholismu na člověka.
- F) První autor, čelný představitel realismu, napsal román, jehož hrdinka Anna volí sebevraždu jako únik z bezvýchodné situace; druhý autor, známý představitel romantismu, proslul románem, jehož ústředním hrdinou je bývalý galejník.

Řešení

- 28.1 C)
- 28.2 F)
- 28.3 B)
- 28.4 D)

Alternativám A) a E) neodpovídá žádná z uvedených dvojic autorů.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 29–32

Dne 15. dubna 2019 krátce před **setměním** začala ve francouzské metropoli hořet katedrála Notre-Dame, jedna z nejvýznamnějších gotických památek. *****, dalších sto vynášelo z budovy cenná umělecká díla.

Oheň se podařilo uhasit zhruba po 12 hodinách. Podle vyšetřovatelů je velmi pravděpodobné, že příčinou požáru byl elektrický zkrat. Náčelník hasičů uvedl, že kdyby požár trval o půl hodiny déle, některé nosné zdi by se zřejmě **scela** zbouraly.

Návrhy na obnovu **ikonické** památky byly předloženy poměrně brzy. Několik architektů přišlo s myšlenkou zmodernizovat stavbu pomocí **skleněných** prvků, nakonec ale zvítězil konzervativní projekt, který respektuje původní vzhled katedrály. Na její rekonstrukci Francouzi vybrali ve veřejné sbírce více než miliardu eur.

Tehdejší ministryně kultury na tiskové konferenci oznámila, že rekonstrukce bude dokončena v roce 2024, podle námi oslovených odborníků však tento termín není reálný. Samotná rekonstrukce je totiž **složitá**, její průběh navíc **narušili** nepředvídatelné události: v roce 2020 se stavební práce zpomalily kvůli pandemii, o dva roky později byly pod podlahou v hlavní lodi katedrály objeveny dva **olověné** sarkofágy s lidskými ostatky. Kdy bude **proslulý** pařížský symbol opět představen světu v celé své kráse, zůstává otázkou.

(ct24ceskatelevize.cz; www.dotyk.cz; www.seznamzpravy.cz, upraveno)

max. 4 body

29 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Ohebná slova запиšte bezchybně ve stejném tvaru, ve kterém jsou užitá v textu. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání. Výraz *Notre-Dame* je zapsán správně.

Řešení a zdůvodnění

Správným řešením jsou slova:

- **setměním** – podstatné jméno příbuzné se slovesem *setmít se*;
- **zcela** – příslovce vzniklé z předložkového výrazu *z + celý*;
- **skleněných** – přídavné jméno obsahující příponu *-ěný* (resp. variantu *-něný*);
- **narušily** – shoda s podmětem rodu ženského v čísle množném (*události*).

1 bod

30 Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (***) ve výchozím textu, aby příslušný větný celek byl smysluplný?**

- A) S plameny bojovalo přes čtyři sta hasičů
- B) S plameny se usilovně zápasilo až do svítání
- C) V chrámu se nacházelo více než sto vzácných obrazů
- D) V chrámu byly už za soumraku patrné opravdu rozsáhlé škody

Zdůvodnění

Na vynechaný úsek navazuje věta *dalších sto vynášelo z budovy cenná umělecká díla*, jejíž význam vyžaduje, aby se v předchozí větě objevil výraz, který může být kvantifikován, k němuž se dá vztáhnout slovo *další* a počet *sto* a který označuje někoho, kdo je schopen *vynášet z budovy cenná umělecká díla*. Těmto podmínkám vyhovuje pouze slovní spojení *přes čtyři sta hasičů*, alternativa A) je tedy jako jediná logickým doplněním textu.

31 Které z následujících tvrzení odpovídá výchozímu textu?

- A) Autor výchozího textu zpochybňuje názor náčelníka hasičů.
- B) Oslovení odborníci zpochybňují termín zmíněný na tiskové konferenci.
- C) Autor výchozího textu zpochybňuje postup při zásahu hasičských jednotek.
- D) Oslovení odborníci zpochybňují příčiny časových prodlev během rekonstrukce.

Zdůvodnění

Těmi, kdo něco zpochybňují, jsou *námi oslovení odborníci* a zpochybňovaným údajem je rok 2024, tedy termín dokončení rekonstrukce Notre-Dame, který uvedla někdejší ministryně kultury na tiskové konferenci (*podle námi oslovených odborníků však tento termín není reálný*). Nic jiného v textu zpochybněno není.

32 Které z následujících slov je ve výchozím textu součástí přísudku?

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- A) ikonické
- B) složitá
- C) olověné
- D) proslulý

Zdůvodnění

Přídavné jméno *složitá* je součástí přísudku jmenného se sponou (*rekonstrukce je složitá*). Ostatní posuzovaná přídavná jména součástí přísudku nejsou, ve všech případech jde o přívlastky shodné.